

Борисов Ю.Б.

канд. мистецтвознавства,
доцент каф. дизайну

Черкаський державний технологічний
університет

ПРАКТИКА ГРИЗАЙЛІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Анотація. У статті розглядається використання гризайлі та її технічних можливостей у навчальному процесі при підготовці фахівців у галузі дизайну.

Ключові слова: гризайль, імітація, монохромний живопис.

Аннотация. Борисов Ю.Б. Практика гризайли в подготовке будущих дизайнеров. В статье рассматривается использование гризайли и ее технических возможностей в учебном процессе подготовки специалистов в области дизайна.

Ключевые слова: гризайль, имитация, монохромная живопись.

Annotation. Borysov Y. Practice of grisaille in the training of the future designers. This article is about using of grisaille and its technical possibilities in the educational process of training specialists in the sphere of design.

Key words: grisaille, mimicking, monochroming painting.

Постановка проблеми. У відповідності до Болонського процесу головний акцент у підготовці молодих спеціалістів робиться на самостійну роботу студентів (СРС). Тому, при викладанні дисципліни «Академічний живопис» в межах СРС передбачено виконання низки завдань, зокрема в техніці гризайль, для чого і потрібно напрацювати окремі методичні рекомендації, які повинні допомогти студентам самостійно оволодіти теоретичними знаннями і набути практичних навичок у володінні цим живописним прийомом.

Аналіз існуючих досліджень і публікацій свідчить про те, що в сучасній літературі не має гідного висвітлення проблем становлення гризайлі як окремого виду живопису і викладання техніки гризайлі зокрема; вона згадується лише в контексті видатних постатей світового мистецтва. З усього вищевказаного **мета даної публікації** полягає в тому, щоб, враховуючи історичний досвід, розробити науково-методичні рекомендації з виконання окремих завдань з дисципліни «Академічний живопис» і за їх рахунок активізувати самостійну роботу студентів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами. Напрямок дослідження, проведеного згідно плану науково-дослідної роботи Черкаського державного технологічного університету. Робота виконана в рамках реалізації Постанови Кабінету міністрів України № 37 від 20.01.1997 р. «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промислово-комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер».

Результати досліджень. Гризайль як однотонний, монохромний живопис може використовуватися в навчальних цілях, в академічних постановках і при самостійній роботі студентів. Гризайль може бути коричнювою, сірою, умбристою чи блакитною, головне, що в процесі її створення використовується один колір з додаванням лише білил. На початку доцільно працювати покриваючими фарбами – гуашшю, темперою, акриловими фарбами. Це фарби через які ґрунт не просвічується, мазок кладеться щільно один до одного.

При виконанні вправ з гризайлі можна використовувати і будь які м'які графічні матеріали, наприклад, вугілля, сангіну і сепію. Рисунок вуглем чи сангіною повторює цей вид живопису. Різниця лише в кольорі: зображення вугіллям чорно-біле, сангіною – червоно-коричнєве, а гризайль – зазвичай має сірий колір.

Практика гризайлі дає можливість більш свідомо підійти до живописної роботи, використати в ній усе, що відомо про роботу з тоном, лише згодом додати кольору. Використання одного кольору допоможе студенту зосередитися тільки на проблемі передачі об'єму за рахунок світлотіней і не відволікатися на кольорові відношення. У вправах з гризайлю може застосовуватися однотонний живопис не тільки сірого, але і любого іншого кольору (коричнювого, синього і т.д.).

Виділимо кілька окремих моментів, на які слід звернути увагу при розробці і виконанні вправ в техніці гризайль, які буде корисно використовувати у хudoжній підготовці сучасних дизайнерів:

- імітація матеріалу (гіпс, камінь...);
- імітація матеріальності (постановка з використанням кількох різних матеріалів);

Надійшла до редакції 20.10.2011

- імітація об'єму (декоративні деталі, гіпсова голова);
- імітація простору (пейзаж);
- ілюзія (руйнація площини стіни художніми засобами);
- підготовчий етап (підмальовок до академічного завдання);
- декоративність (використання локальних тонів).

По кожному з вищезазначених позицій потрібно підготувати окремі завдання з чітко визначеною метою і поясненнями по технічному виконанню. Завдання з гризайлі повинні передувати основним завданням з живопису. Тобто, кожний семестр потрібно починати з завдання в техніці гризайль. Наприклад, перед виконанням натюрморту, гіпсової скульптури, голови натурника чи оголеної фігури в кольорі варто зробити їх в техніці гризайль. Але почати потрібно з самих простих вправ, спрямованих на засвоєння одного з головних аспектів виконання живопису, – на тональні відношення.

I семестр. Перша вправа. Зобразити предмети простого натюрморту в одному кольорі без передачі його форми (тіней, світла, полутонів), відтворюючи тональні відношення між предметами: який предмет самий темний, який світліше і так до самого світлого, і наскільки кожен з предметів світліший або темніший за інший.

Вгризайлі використовується дві фарби: чорна і біла. В постановці бути білі та дуже темні предмети. Етюд можна зробити не дуже чітко, відказу рідкою фарбою. Для роботи краще використовувати кілька пензлів, для темного і світлого кольорів. У разі виникнення враження, що між кількома тонами є помилки, не потрібно спішити їх виправляти - спочатку потрібно розкласти усі тональні відношення і лише тоді внести корективи.

Один з можливих варіантів пошуку тональних відношень, тонального масштабу – безпосередньо фарбами, тобто перемішуючи чорну і білу фарби отримати певну кількість кольорів, тональну шкалу для виконання завдання.

Друга вправа. В розвиток виконання першої вправи, тон кожного предмета розбивається на два тони, розділяється на партію світла і тіні. Але загальне тональне співвідношення повинно зберегтися. Можливо ускладнювати завдання, вводючи три, чотири відтінки (полутони, рефлексі, лискуни). В таких вправах проявляються декоративні можливості гризайлі.

II семестр. Малюнок декоративного елементу інтер'єру (капітель, колона і т.д.). Передати об'єм і матеріал природи. Іноді в чорно-білому варіанті можна взяти досить точні тональні відношення і разом з тим так розіграти усі нюанси, щоб повністю передати відчуття колориту, і, навіть, колір кожного предмету. Робота в техніці гризайль дає можливість дофантазувати власне кольорове вирішення роботи.

III семестр. Зображення гіпсової голови в техніці гризайль. Приділити увагу відтворенню об'єму природи. В роботі з олією чи темперою на полотні або картоні також спочатку роблять добре пророблений рисунок. Це завдання має на меті, без відволікання на пошуки кольорових відношень, досягти відтворення об'єму за рахунок тону. Починати потрібно з самого темного тону, поступово висвітлюючи тони за рахунок додавання білого кольору. При цьому не слід впадати в чорноту, необхідно передати оточуюче середовище навколо природи.

IV семестр. Малюнок голови натурника. В цій роботі також, спочатку роблять детальний рисунок, а вже потім, без пошуку кольорових відношень, за рахунок тону відтворюють об'єм.

V семестр. Торс Венери. Для різноманітності постановок скульптуру можливо поставити на контражур. Навчальна гризайль може бути самостійною роботою, спрямованою на закріплення живописних навичок.

VI семестр. Зробити копію академічної роботи «старих майстрів», виконану в техніці гризайль.

Один з можливих варіантів – зробити пейзаж.

VII семестр. Зображення гіпсової скульптури. Вправа спрямована на імітацію рельєфу. Гризайль може виконуватися в якості основного рисунку на полотні, потім світлотінями передаємо об'єм, а вже потім можна переходити до роботи з фарбами.

VIII семестр. Оголена жива натура. Дається завдання на передачу об'єму оголеної природи методом гризайлі. Такі завдання на кілька сеансів, пропонується виконати гуашшю на папері. Спочатку робиться детальний, не тональний, рисунок олівцем, а потім працюють фарбами над гризайлю.

IX семестр. Розробити ескіз розпису стіни, де художніми засобами гризайлі передати ілюзію простору (зруйнувати площину стіни).

В техніці гризайль можливо виконання завдання в межах дисципліни «Робота в матеріалі» для спеціалізації «Інтер'єр» – розпис стелі декоративними елементами.

X семестр. Портрет в ахроматичній гамі. Завдання в більшій мірі творче. Мета навчальної і художньої гризайлі дещо інша. Художня гризайль розглядається вже як самостійний твір, який декларує художні цінності монохромного живопису.

Висновок. Гризайль може бути самим першим і самим важливим кроком в живопису, і мета навчальної практики в техніці «гризайлі» – підготувати студента до вирішення більш складних проблем, тому що відчуття тону в решті-решт переходить в відчуття кольору. Після ознайомлення з цією технікою людина починає сприймати колір вже не так однобоко, як просто червоний або зелений, а з точки зору інтенсивності та насиченості тону.

Напрямок подальших досліджень. В даній роботі вправи в техніці гризайль розглядалася в контексті дисципліни «Академічний живопис», а перспективним є розробка і формування окремого курсу завдань для самостійної роботи студентів спеціальності «Дизайн», де гризайль буде представлена як самостійний вид мистецтва і охоплюватиме значно більшу кількість дисциплін (рисунок, живопис, роботу в матеріалі, проектування, літні практики).

Література:

1. Барш А.О. Рисунок в средней художественной школе. - М., 1963.
2. Дюрер А. Дневники, письма, трактаты: В 2 т. - М., 1957.
3. Зайцев К.Г. Графика и архитектурное творчество. - М., 1979.
4. Павлинов П.Я. Каждый может научиться рисовать. - М., 1966.
5. Тихонов С.В., Демьянов В.Г., Подрезков А.А. Рисунок. - М., 1983.
6. Федоров М.В. Рисунок и перспектива. - М., 1960.
7. Хитров А.Е., Катуркин Т.И., Рабинович М.Ц. Рисунок. - М., 1953.
8. Чистяков П.П. Письма, записные книжки, воспоминания. - М., 1953.